

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie stosunków UE – ASEAN

(2011/C 21/04)

Sprawozdawca: **Claudio CAPPELLINI**

Dnia 26 lutego 2009 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

stosunków UE – ASEAN.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 11 maja 2010 r.

Na 463. sesji plenarnej w dniach 26–27 maja 2010 r. (posiedzenie z 26 maja) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 163 głosami – 5 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Komitet podkreśla, że istotne i potrzebne są odnowione i ożywione kontakty instytucji wspólnotowych z ASEAN-em. Niniejsza opinia nawiązuje do poprzednich opinii Komitetu na ten temat⁽¹⁾, które już ponad dziesięć lat temu podkreślały wagę większego ukierunkowania UE na Azję Południowo-Wschodnią i zasadniczy wkład, jaki UE mogłaby wnieść do integracji regionalnej w Azji.

1.2. Komitet stwierdza niemniej, że do tej pory nie poczyniono spodziewanych postępów w zakresie partnerstwa UE – ASEAN. Pomimo wysiłków, między innymi finansowych, jakie podjęto w ostatnich latach w celu wsparcia zorganizowanego dialogu UE – ASEAN w różnych dziedzinach (polityce, współpracy, handlu itp.), osiągnięto w praktyce słabe wyniki, a dialog ze społeczeństwem obywatelskim i między jego organizacjami jest wciąż poniżej swych możliwości. Minione dziesięciolecie wydaje się być bardziej utraconą szansą niż okazją do pogłębienia partnerstwa z obszarem uznawanym za strategiczny dla interesów UE na świecie⁽²⁾. Znamienny jest przykład negocjacji handlowych. Podczas gdy UE i ASEAN uzgodniły przerwę w negocjacjach, ASEAN zacieśnił umowy handlowe z innymi głównymi obszarami geogospodarczymi na świecie (Chinami, Indiami, Australią, a obecnie toczą się negocjacje z USA, Koreą Południową i Japonią).

1.3. W obecnym, całkowicie odmiennym kontekście międzynarodowym, w którym – z jednej strony – zwiększyły się ograniczenia polityczne i gospodarcze w porównaniu z minionym dziesięcioleciem, a – z drugiej strony – pojawiły się nowe możliwości integracji i dialogu, niniejsza opinia Komitetu ma na celu przedstawienie przemyśleń i konkretnych propozycji przydatnych do ożywienia stosunków UE – ASEAN.

1.4. Komitet podkreśla, że niezbędnym warunkiem postępów w zakresie partnerstwa regionalnego jest gwarancja godziwej pracy i poszanowanie ośmiu konwencji MOP-u, które stanowią podstawowe standardy pracy. Jak w styczniu 2008 r. podkreślił wyraźnie Parlament Europejski, w wypadku Birmy dochodzi do

tego problem ochrony praw człowieka, który uniemożliwia rozpoczęcie negocjacji z tym krajem. Komitet przyjmuje zatem z zadowoleniem fakt, że w negocjacjach handlowych UE – ASEAN postawiono sobie ambitniejsze cele niż w wypadku innych umów handlowych podpisanych przez ASEAN, zwłaszcza w sprawie standardów pracy, norm ochrony środowiska i dialogu społecznego⁽³⁾. Z tego punktu widzenia podejście dwustronne (zob. pkt 4.2.2) należy postrzegać jako wstęp do zawarcia umów gospodarczych i handlowych na skalę regionalną lub wielostronną, a nie rezygnację z nich. W swej opinii w sprawie negocjacji dotyczących nowych umów handlowych (CESE 773/2008) z kwietnia 2008 r. Komitet stwierdził, że w tych, a także innych negocjacjach przewidzianych w komunikacie dotyczącym globalnego wymiaru Europy Komisja powinna uczynić z 27 konwencji wymienionych w systemie GSP Plus „warunek rozpoczęcia dyskusji nad rozdziałem poświęconym zrównoważonemu rozwojowi w ramach rozpoczętych już negocjacji z państwami azjatyckimi”. Dotyczyło to również negocjacji z ASEAN-em. Niemniej w opinii przyznano, że należy przeprowadzić „indywidualną ocenę zasadności tego wymogu w poszczególnych przypadkach”, a także stwierdzono, że umowy dwustronne (zob. pkt 1.2) „powinny być postrzegane jako zgodne z układami wielostronnymi i korzystne dla ich wzmocnienia”.

1.5. Doświadczenie pokazuje obopólne korzyści ze współpracy i dialogu z międzynarodowymi partnerami w różnych częściach świata. Umożliwiają one lepsze wzajemne zrozumienie i przyjęcie skuteczniejszego podejścia do wyzwań i problemów, z którymi trzeba się zmierzyć. W tym kontekście Komitet podkreśla, że zarówno na szczeblu europejskim, jak i w krajach trzecich należy w większym stopniu zaangażować partnerów społecznych i organizacje społeczeństwa obywatelskiego w ocenę oddziaływania umów o wolnym handlu z krajami ASEAN-u na zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny, a także na położenie grup społecznych najbardziej narażonych na konkurencję. Komitet podkreśla również potrzebę wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego i wsparcia rozwoju zrównoważonego w kontekście dialogu zorganizowanego UE – ASEAN. Warto w związku z tym przypomnieć, że w tych krajach ASEAN-u, w których organizacje społeczeństwa obywatelskiego są bardziej zakorzenione (na przykład w Indonezji,

⁽¹⁾ EXT/132 z 1996 r.; EXT/153 z 1997 r.

⁽²⁾ Zob. niedawny komunikat Komisji z 2006 r. „Globalny wymiar Europy – konkurowanie na światowym rynku”.

⁽³⁾ Trudno zapewne porównywać te dwie sytuacje, lecz rozdział 13 umowy o wolnym handlu UE z Koreą Południową można uznać za przydatny punkt odniesienia.

Tajlandii i na Filipinach), kontakty z UE są bardziej owocne. Obecny wyzwaniem jest znalezienie skutecznych form współpracy, również z najsłabszymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w innych krajach tego regionu.

1.6. W związku z tym wraz z innymi instytucjami wspólnotowymi Komitet pragnie ożywić i ułatwić dialog ze społeczeństwem obywatelskim krajów ASEAN-u, a także dostarczać wiedzy fachowej w celu pogłębienia tegoż dialogu, zwłaszcza w odniesieniu do grup znajdujących się w najtrudniejszym położeniu, i wyraża swą gotowość do przyjęcia takiej roli. Zadanie to może z pewnością ułatwić ścisła współpraca i integracja z nową służbą dyplomatyczną ds. stosunków zewnętrznych UE.

1.7. Komitet proponuje utworzenie **zintegrowanej i służącej integracji platformy organizacji społecznych UE – ASEAN**, która wspierałaby nie tylko wzmocnienie organizacji wyrażających potrzeby lokalnego społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza w krajach, gdzie są one najsłabsze, lecz również kluczowe aspekty procesu integracji międzyregionalnej. Ten nowy instrument współpracy podmiotów społeczeństwa obywatelskiego UE – ASEAN sprzyjałby zintegrowanej strategii budowania potencjału poprzez wymianę doświadczeń związanych z konkretnymi studiami przypadków i z różnymi aspektami procesu integracji: dialogiem społeczno-kulturowym, współpracą naukową i produkcyjną, usługami użyteczności publicznej, zarządzaniem sytuacjami kryzysowymi itp.

1.8. W związku z tym Komitet proponuje zbadanie możliwości założenia – być może również przy udziale Fundacji ASEAN⁽⁴⁾ i Fundacji Azja – Europa (ASEF)⁽⁵⁾ – **Europejskiej fundacji** ukierunkowanej na dialog społeczny, obywatelski, zawodowy i międzykulturowy UE – ASEAN. Realistyczny roczny program działań mógłby służyć przydatnej funkcji monitorującej dla zainteresowanych instytucji wspólnotowych.

1.9. Komitet proponuje ponadto, by wprowadzono wkrótce **roczne sprawozdanie w sprawie stanu modeli i systemów uczestnictwa w ASEAN-ie** w celu sprawdzenia dokonanych postępów poprzez skoncentrowanie się na konkretnych zagadnieniach, takich jak na przykład zapewnienie dostępu do żywności, woda i zdrowie itp. Sprawozdanie umożliwiłoby okresową kontrolę i monitorowanie działań podejmowanych w celu promowania aspektów społeczno-kulturowych i mogłoby również przyczynić się do porównania z podobnymi modelami i działaniami głównych organizacji

⁽⁴⁾ Fundacja ASEAN została powołana 15 grudnia 1997 r. w Kuala Lumpur przy okazji obchodów 30. rocznicy utworzenia stowarzyszenia. Jej celem jest poprawa warunków życia i dobrobytu ludności w Azji Południowo-Wschodniej, a także podniesienie świadomości na temat korzyści płynących z procesu integracji regionalnej poprzez nawiązywanie kontaktów międzyludzkich oraz współpracę między instytucjami społecznymi i akademickimi.

⁽⁵⁾ Fundacja Azja – Europa (ASEF) została utworzona w lutym 1997 r. przez kraje ASEM w celu promowania dialogu i współpracy ludności w Azji i Europie poprzez wymianę kulturalną, intelektualną i osobistą z udziałem wspólnot i organizacji społeczeństwa obywatelskiego zaangażowanych krajów.

międzynarodowych, przede wszystkim Organizacji ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO), lecz także innych podmiotów globalnych (takich jak na przykład USA, Japonia itd.).

1.10. Komitet proponuje wreszcie, by w celu wsparcia dialogu i współpracy instytucjonalnej między partnerami społecznymi nawiązano **stały dialog między przedstawicielami ASEAN-u a członkami Komitetu**, umożliwiając regularne podejmowanie dialogu i współpracy instytucjonalnej, również w powiązaniu z głównymi wydarzeniami z życia organizacji i z najważniejszymi spotkaniami w ramach zorganizowanego dialogu UE – ASEAN oraz procesu ASEM. Na przykład Komisja powinna wspierać stały dialog przedstawicieli ASEAN-u wszystkich szczebli z przedstawicielami zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w Europie (i zainteresowanych krajach) na podstawie wspólnego i realistycznego programu działań (na przykład omawianie opinii Komitetu w krajach należących do ASEAN-u). Wyniki tych działań powinny być poddawane ocenie jakościowej i ilościowej prezentowanej w przystępnej formie w różnych językach UE i krajów ASEAN-u. Forum UE – ASEAN promowane w tym względzie przez EKES mogłoby się spotkać z zainteresowaniem różnych instytucji oraz władz publicznych i prywatnych.

2. Cechy i rozwój ASEAN-u

2.1. Od czasu swych narodzin stowarzyszenie ASEAN rozwinęło się powoli i stopniowo, co z czasem doprowadziło do przyjęcia przez niego innej i bardziej złożonej formy. Powstało ono zgodnie z logiką geopolityczną zimnej wojny, z uwagi na wymogi bezpieczeństwa terytorialnego, legitymizacji państw, które dopiero co uzyskały niepodległość, a także promowanie multilateralizmu. Stopniowo poszerzało jednak zakres integracji regionalnej, początkowo w dziedzinie gospodarczej i handlowej, a następnie – również pod wpływem kryzysu gospodarczego z 1997 r. – rozpoczęło bardziej zaawansowany proces integracji o charakterze instytucjonalnym, polityczno-gospodarczym i społeczno-kulturalnym.

2.2. Od czasu traktatów ustanawiających Wspólnotę Europejską, a zwłaszcza ostatnio po wprowadzeniu wspólnej waluty i rozszerzeniu na wschód, UE stanowi naturalne źródło inspiracji dla ASEAN-u, a zorganizowany dialog UE – ASEAN z pewnością wpłynął na ostatni rozwój integracji w Azji Południowo-Wschodniej. Karta ASEAN-u z 15 grudnia 2008 r.⁽⁶⁾ nadała stowarzyszeniu osobowość prawną. Z okazji 14. szczytu szefów państw i rządów w 2009 r. ASEAN przedstawił w skrócie plan działań mający na celu urzeczywistnienie wspólnego rynku do 2015 r. Wspólnota ASEAN-u stworzyła zatem strukturę opartą na trzech filarach: wspólnocie gospodarczej (AEC), politycznej i bezpieczeństwa (APSC) oraz społeczno-kulturalnej (ASCC)⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Zob. *The ASEAN Charter*, Singapur, 20 listopada 2007 r. W tym traktacie konstytucyjnym określono podstawową strukturę stowarzyszenia. Karta składa się z preambuły, 13 rozdziałów i 55 artykułów.

⁽⁷⁾ Zob. *ASEAN Economic Community (AEC) Blueprint* (Singapur, 20 listopada 2007 r.); *ASEAN Political-Security Community (APSC) Blueprint* (Cha-Am, 1 marca 2009 r.) i *ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC) Blueprint* (Cha-Am, 1 marca 2009 r.).

2.3. Wspólnotę gospodarczą utworzono po liberalizacji handlowej przeprowadzonej na mocy umowy AFTA (ASEAN Free Trade Area) oraz liberalizacji w dziedzinie inwestycji między krajami ASEAN-u na mocy umowy AIA (ASEAN Investment Area), wraz z pięcioletnim odstępstwem dla krajów CLMV⁽⁸⁾. Wspólnota polityczna i bezpieczeństwa jest zasadniczo nadal związana z dialogiem międzyrządowym. Współpraca społeczno-kulturalna dotyczy głównie nauczania, rozwoju zasobów ludzkich, TIK, zatrudnienia publicznego, opieki socjalnej, zmniejszenia ubóstwa, zapewnienia dostępu do żywności, profilaktyki i monitorowania chorób zakaźnych, zarządzania sytuacjami klęsk żywiołowych, ochrony praw dzieci, kobiet i niepełnosprawnych, a także ochrony środowiska.

2.4. Wzmocnieniu instytucjonalnemu ASEAN-u towarzyszyło zwiększenie jego roli międzynarodowej. 1 stycznia 2010 r. weszły w życie umowy o wolnym handlu z Australią i Nową Zelandią oraz z Chinami i z Indiami. Umowa z Australią i Nową Zelandią (ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Area, AANZFTA) przewiduje liberalizację handlu towarami (99 % produktów importowanych z Indonezji, Malezji, Filipin i Wietnamu), usługami i inwestycjami.

2.5. Umowa z Chinami (China ASEAN Free Trade Area, CAFTA) wiąże się ze zniesieniem opłat celnych dla 7 tys. grup towarów (ok. 90 % pozycji celnych) i tworzy zintegrowany rynek około 1,9 mld osób, na którym wymiana handlowa osiąga wartość około 4,5 mld dolarów. Państwom CLMV przyznano okres przejściowy do 2015 r.

2.6. Umowa z Indiami (ASEAN India Trade In Goods, TIG) przewiduje stopniową liberalizację taryf dla ponad 90 % produktów będących przedmiotem wymiany handlowej, w tym „produktów specjalnych”, takich jak olej palmowy, kawa, herbata i pieprz. Również w tym wypadku umowa przewiduje utworzenie zintegrowanego jednolitego rynku obejmującego ponad 1,8 mld osób.

2.7. ASEAN utrzymuje ponadto uprzywilejowane kontakty w zakresie współpracy politycznej i gospodarczej z Koreą Południową, Japonią i Chinami (blok ASEAN+3), a także USA, które – jak wiadomo – utrzymują swe strategiczne interesy na południowo-wschodnim Pacyfiku i które zawarły już umowę o wolnym handlu z Singapurem. Szczególne znaczenie strategiczne ma propozycja prezydenta Baracka Obamy (negocjacje trwają od marca), by partnerstwem *Trans-Pacific Partnership* – TPP (dzisiaj obejmującym Brunei, Chile, Nową Zelandię i Singapur) objąć, oprócz Australii, Peru i Wietnamu, również USA.

3. UE – ASEAN: obecny stan kontaktów

3.1. Znaczenie stosunków UE – ASEAN okazuje się w pełni oczywiste, jeżeli weźmie się pod uwagę kontakty handlowe i finansowe między tymi dwoma obszarami geogospodarczymi. W swym komunikacie „Globalny wymiar Europy” z 2006 r.

Komisja zaliczyła ASEAN do priorytetowych rynków ze względu na duży potencjał wzrostu: w latach 2004–2008 handel towarami i usługami między UE a ASEAN-em wzrósł o ponad 25 %, w 2008 r. osiągając wartość 175 mld euro (dane DG TRADE).

3.2. ASEAN jest obecnie trzecim co do wielkości partnerem handlowym UE po USA i Chinach, a jego udział wynosi około 7 % całego importu. W bilansie handlowym UE – ASEAN odnotowano znaczny deficyt, który w 2008 r. wyniósł około 25 mld euro (dane Eurostatu). UE importuje przede wszystkim maszyny (29,2 mld euro w 2008 r.) i produkty rolne (12,4 mld euro w 2008 r.), natomiast bilans sektora usług jest dodatni (+2,6 mld euro w 2007 r., dane Eurostatu).

3.3. Jeżeli chodzi o inwestycje, w latach 2005–2008 w przepływie kapitału między UE a ASEAN odnotowano wzrost o 200 % wartości (całkowita wartość osiągnęła 105,4 mld euro, dane Eurostatu). Udział inwestorów europejskich w całkowitych bezpośrednich inwestycjach zagranicznych w ASEAN-ie wynosi około 27 %. Ogromna większość inwestycji płynie do Singapuru (65 %), Malezji (9 %), Tajlandii, Indonezji, Brunei i Wietnamu (5–7 % w każdym z nich), podczas gdy zaledwie poniżej 1 % – do innych krajów. W tym samym czasie nastąpił niemniej znaczny wzrost przepływów inwestycji z ASEAN-u do UE, od 29,7 do 43,6 mld euro w 2007 r. (dane Eurostatu). 85 % przepływów inwestycji z ASEAN-u pochodzi niemniej tylko z dwóch krajów: Singapuru i Malezji⁽⁹⁾.

3.4. Pomimo rozwoju kontaktów handlowych i finansowych rynki ASEAN-u utrzymują wysokie bariery taryfowe i pozataryfowe. Zniesienie tych barier poprzez wprowadzenie w życie umowy o wolnym handlu UE – ASEAN przyniosłoby zdecydowane korzyści nie tylko Unii, zwłaszcza w dziedzinie usług, lecz również krajom ASEAN-u, w których widoczna jest tendencja, że korzyści są tym większe, im wyższy jest stopień integracji (zob. TSIA, DG TRADE)⁽¹⁰⁾, chociaż wpływ różni się w zależności od kraju.

3.5. Negocjacje handlowe między UE a 7 krajami ASEAN-u nienależącymi do krajów najsłabiej rozwiniętych⁽¹¹⁾ rozpoczęte w lipcu 2007 r. zostały niemniej zablokowane za obopólną zgodą w marcu 2009 r.: znaczne zróżnicowanie partnerów z ASEAN-u z gospodarczego punktu widzenia (kraje są zróżnicowane pod względem rozwoju społecznego, średniego trwania życia, poziomu ubóstwa, priorytetów w zakresie wydatków publicznych), różnorodność polityki handlowej, a także poważne różnice polityczne (wystarczy przytoczyć przykład dyktatury wojskowej i kwestii praw człowieka w Birnie / Związku Myanmar) okazały się niemożliwymi do pokonania przeszkodami, również dla negocjacji handlowych. Jeżeli chodzi o tę kwestię, Komitet popiera stanowisko Parlamentu Europejskiego, który w styczniu 2008 r. wypowiedział się negatywnie na temat możliwości podpisania umowy handlowej z Birmą / Związkiem Myanmar pod obecnym reżimem wojskowym.

⁽⁸⁾ Skrót CLMV oznacza najnowszych członków organizacji: Kambodżę, Laos, Związek Myanmar i Wietnam.

⁽⁹⁾ Pośród 18 koncernów międzynarodowych z ASEAN-u, które należą do 100 pierwszych na świecie, 11 znajduje się w Singapurze, a 6 w Malezji (dane UNCTAD).

⁽¹⁰⁾ DG TRADE, *Trade Sustainability Impact Assessment (TSIA) of the FTA between the EU and ASEAN*, czerwiec 2009 r., TRADE07/C1/C01 - Lot 2.

⁽¹¹⁾ Indonezja, Malezja, Singapur, Brunei, Tajlandia, Filipiny, Wietnam.

3.6. Osłabieniu integracji gospodarczej i handlowej towarzyszyło ostatnio stopniowe wzmocnienie kontaktów polityczno-instytucjonalnych UE – ASEAN, chociaż wyłącznie typu międzyrządowego. W związku z tym należy przywołać ASEAN-EU Programme for Regional Integration Support (etap I i II) ⁽¹²⁾, Trans Regional EU-ASEAN Trade Initiative (TREATI) ⁽¹³⁾ oraz Regional EU-ASEAN Dialogue Instrument (READI) ⁽¹⁴⁾.

3.7. Oprócz tych umów ostatnio obie organizacje przyjęły wspólną deklarację w sprawie walki z terroryzmem (14. posiedzenie ministerialne w 2003 r.) ⁽¹⁵⁾, a na 16. posiedzeniu ministerialnym w Norymberdze 15 marca 2007 r. przyjęły wspólny plan działania (norymberski plan działania na lata 2007–2012).

3.8. UE i ASEAN prowadzą ponadto współpracę polityczną, organizując wspólne posiedzenia ministrów spraw zagranicznych i przedstawicieli wysokiego szczebla. 17. posiedzenie ministrów spraw zagranicznych UE – ASEAN w Phnom Penh w Kambodży w dniach 27–28 maja 2009 r. było okazją do sporządzenia bilansu dwóch pierwszych lat wdrażania norymberskiego planu działania i do omówienia nagłych kwestii (takich jak globalna recesja i ryzyko epidemii związane z wirusem A/H1N1). Na zakończenie przyjęto nowy dokument, który wyznacza priorytety i cele na dwuletni okres 2009–2010 r., tak zwaną agendę z Phnom Penh.

3.9. Chociaż nie jest to część dialogu UE – ASEAN, warto również wspomnieć pozytywne doświadczenia procesu ASEM (*Asia-Europe Meeting*), który pozostaje obecnie głównym kanałem wielostronnych kontaktów między Europą a Azją ⁽¹⁶⁾.

⁽¹²⁾ ASEAN-EU Programme for Regional Integration Support (APRIS I) został podpisany w Dżakarcie we wrześniu 2003 r. Przekazano wówczas 4,5 mln euro na wsparcie realizacji celów przewidzianych w planie działań z Wientian, stworzenie jednego punktu kontaktowego ASEAN-u w celu harmonizacji procedur celnych, obniżenie barier technicznych w handlu, dostosowanie norm jakościowych w regionie i pomoc techniczną dla sekretariatu ASEAN. Głównymi celami APRIS II (zob. ASEAN-EU Programme for Regional Integration Support (APRIS) – Phase II, Dżakarta, listopad 2006 r.) są natomiast: w dziedzinie handlowej – wsparcie dostosowania norm ASEAN-u do norm międzynarodowych, w dziedzinie inwestycji – wsparcie przyjęcia planu działań w celu przyspieszenia procesu usuwania barier dla napływu i swobodnego przepływu kapitału w regionie, w dziedzinie instytucjonalnej – promowanie wzmocnienia mechanizmu ASEAN-u służącego do rozstrzygania sporów i wsparcie sekretariatu ASEAN-u w celu zagwarantowaniu skutecznego wypełniania jego funkcji. APRIS II obowiązuje w trzyletnim okresie 2006–2009, a jego finansowanie gwarantuje początkowa kwota przekazana przez UE w wysokości 8,4 mln euro. W 2007 r. na wsparcie inicjatyw przewidzianych w planie APRIS II przewidziano kolejną kwotę w wysokości 7,2 mln euro, ze szczególnym uwzględnieniem dążenia krajów tego regionu do ustalenia wspólnych norm w sektorze rolno-spożywcym, elektronicznym, kosmetycznym i w sektorze produktów z drewna.

⁽¹³⁾ Program pomocy technicznej, jaki UE zobowiązała się dostarczyć krajom Azji Południowo-Wschodniej w celu przyspieszenia realizacji celów integracji ASEAN-u w dziedzinie norm dotyczących produktów rolno-spożywczych i przemysłowych, a także barier technicznych w handlu. Zob. *Trans-Regional EU-ASEAN Trade Initiative*, Luang Prabang, 4 kwietnia 2003 r.

⁽¹⁴⁾ READI dotyczy wszystkich zagadnień współpracy pozahandlowej i wspiera dialog polityczny w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak na przykład społeczeństwo informacyjne, zmiana klimatu, bezpieczeństwo lotnictwa cywilnego, zatrudnienie i sprawy społeczne, energia, nauka i technologia.

⁽¹⁵⁾ Zob. „Joint Declaration on Cooperation to Combat Terrorism”, Bruksela, 27–28 stycznia 2003 r.

⁽¹⁶⁾ Obecnych 45 członków ASEM składa się na około połowę światowego PKB, około 60 % ludności świata i około 60 % światowego handlu (dane Komisji Europejskiej).

Proces ASEM wspiera organizację codwuletnich dwustronnych szczytów międzyrządowych ⁽¹⁷⁾: Euroazjatyckiego Forum Ludności (*Asia Europe People's Forum*), Euroazjatyckiego Partnerstwa Parlamentarnego (*Asia-Europe Parliamentary Partnership*) i Euroazjatyckiego Forum Przedsiębiorczości (*Asia-Europe Business Forum*), a także platformę sieci na rzecz współpracy naukowej w dziedzinie kształcenia i badań: Transeurazjatycką Sieć Informacyjną (*Trans-Eurasia Information Network*, TEIN) ⁽¹⁸⁾.

4. Główne zagadnienia związane ze stosunkami UE – ASEAN

4.1. Komitet nie twierdzi, że niniejsza opinia wyczerpuje temat, lecz jednocześnie uważa, że słuszne byłoby skupienie uwagi na niektórych pierwszoplanowych zagadnieniach i problemach, które są postrzegane jako kluczowe dla przyszłego rozwoju stosunków UE – ASEAN, tak by dostarczyć wytyczne i zaproponować konkretne warianty działań.

4.2. Jak już podkreślono, negocjacje handlowe UE – ASEAN obecnie zawieszono. By utrzymać swe zaangażowanie w regionie, UE rozpoczęła negocjacje dwustronnych umów handlowych o wolnym handlu z niektórymi państwami członkowskimi ASEAN-u (począwszy od Singapuru i Wietnamu).

4.2.1 Nie można zaprzeczyć, że kraje ASEAN-u są zróżnicowane zarówno z polityczno-instytucjonalnego punktu widzenia (w ASEAN-ie współistnieją demokratyczne i autokratyczne rodzaje ustroju, a także prawdziwe dyktatury wojskowe, takie jak w Birmie / Związku Myanmar), jak i z gospodarczego punktu widzenia (istnieje na przykład wyraźna różnica w odniesieniu do wszystkich wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego między gospodarkami ASEAN-6 i 4 nowymi krajami CLMV). Ponadto instytucje ASEAN (sekretariat i prezydencja) nie posiadają mandatu negocjacyjnego. Zachowuje się ponadto ostrożność w związku z kosztami społecznymi głębokiej integracji gospodarczej krajów CLMV ⁽¹⁹⁾.

4.2.2 Niemniej wariant dwustronny pozostaje drugim w kolejności wyborem, a wykluczenie niektórych krajów z negocjacji (Birmy, Kambodży i Laosu) zostało ostro skrytykowane przez same kraje ASEAN-u. Ponadto potrzeba promowania prawdziwych negocjacji regionalnych ma zasadnicze znaczenie dla umocnienia obecności Europy w tym regionie i dla rozwinięcia dialogu z Chinami, zważywszy na ścisłe powiązanie lokalnych gospodarek. Z tego punktu widzenia rozpoczęcie negocjacji dwustronnych z krajami ASEAN-u powinno być postrzegane wyłącznie jako pierwszy krok w kierunku szerszego zaangażowania w ramach partnerstwa polityczno-gospodarczego o charakterze regionalnym zarówno ze względu na kluczowe znaczenie Azji w kontekście

⁽¹⁷⁾ 8. szczyt odbędzie się w Brukseli w październiku i będzie się skupiać na zagadnieniu poprawy jakości życia.

⁽¹⁸⁾ Projekt TEIN3 (<http://www.tein3.net/>) to droga do rozwoju współpracy naukowej około 8 000 ośrodków badawczych i instytucji akademickich w regionie Azji i Pacyfiku, a także ich udziału w projektach z partnerami w Europie. Współpraca badawcza drogą elektroniczną między Europą a Azją możliwa jest dzięki podłączeniu do sieci GÉANT.

⁽¹⁹⁾ Zgodnie z zasadą „specjalnego i zróżnicowanego traktowania” przyjętą przez WTO, UE jest gotowa wziąć pod uwagę zróżnicowanie poziomu rozwoju w krajach partnerskich. Należy pamiętać, że eksporterzy z Laosu i Kambodży korzystają już z preferencyjnego dostępu do rynku UE dzięki inicjatywie *Everything but Arms*.

międzynarodowej równowagi polityczno-gospodarczej i – pośrednio – stosunków UE – Chiny, jak i z punktu widzenia woli krajów Azji Południowo-Wschodniej, by stworzyć wspólny rynek do 2015 r., co UE wspiera pod względem technicznym i finansowym.

4.3. UE negocjuje obecnie z krajami ASEAN-u w sprawie specjalnych umów o poszerzonej współpracy (*Partner and Co-operation Agreements-PCAs*) i wspiera inicjatywę ASEAN-u na rzecz integracji (IAI), a także inicjatywy dotyczące obszarów wzrostu na szczeblu subregionalnym⁽²⁰⁾. Pogłębiono ponadto współpracę w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, której celem jest przede wszystkim podniesienie standardów nauczania, promowanie nauki języków, a także wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych⁽²¹⁾.

4.3.1 Ze względu na delikatny charakter kwestii zapewnienia dostępu do żywności, UE zamierza pogłębić ponadto współpracę w tym regionie z Organizacją ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO). FAO przygotowała już we współpracy z ASEAN-em zintegrowane ramy zapewnienia dostępu do żywności (*ASEAN Integrated Food Security Framework, AIFS*) oraz związany z nimi plan działań strategicznych *Strategic Plan of Action for Food Security (SPA-FS)*, a obecnie prowadzi dziesięć badań na temat wpływu kryzysu na zapewnienie dostępu do żywności w krajach tego regionu. FAO współpracuje ponadto z ASEAN-em nad opracowaniem protokołu ustaleń w celu nadania formalnego charakteru wzajemnym stosunkom i ułatwienia pomocy technicznej dla zapewnienia dostępu do żywności w regionie.

4.3.2 Z uwagi na podatność społeczno-gospodarczą regionu na wstrząsy zewnętrzne oraz prawdopodobieństwo, że zawarcie umów o liberalizacji handlu wpłynie dodatkowo na trudne położenie niektórych państw członkowskich i grup społecznych w większym stopniu narażonych na konkurencję, należy zwrócić większą uwagę na takie aspekty współpracy gospodarczej, również pod kątem wymiany wiedzy z innymi instytucjami międzynarodowymi i ośrodkami badawczymi.

4.4. Współpraca polityczna między UE a ASEAN-em ma nadal wyłącznie międzyrządowy charakter i rozwija się poprzez okresowe posiedzenia (codwuletnie) między ministrami spraw zagranicznych i przedstawicielami wysokiego szczebla obu stron. Posiedzenia ministerialne przyczyniły się jednak do większego zbliżenia obustronnych stanowisk w sprawie polityki zagranicznej. UE zwróciła się na przykład o możliwość przystąpienia do traktatu o wzajemnych stosunkach i współpracy (*ASEAN Treaty of Amity and Co-operation*), a ASEAN zgodziło się w związku z tym na objęcie traktatem ponadnarodowych podmiotów prawnych.

4.4.1 Co się tyczy współpracy społeczno-kulturalnej, reguluje ją w latach 2009–2010 agenda z Pnhom Penh, w której wytyczone zostały wspólne cele w różnych dziedzinach: od bezpieczeństwa zdrowotnego, nauki i technologii po szkolenie zawodowe oraz ochronę dziedzictwa artystycznego i kulturalnego. Również w dziedzinie współpracy społecznej zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego jest wciąż paradoksalnie niewielkie. Brakuje obecnie instytucji, za pośrednictwem których partnerzy społeczni i inni obywatele mogliby wyrazić w pełni różne potrzeby i oczekiwania związane z obecną sytuacją, a także z przyszłymi perspektywami współpracy UE – ASEAN⁽²²⁾.

4.4.2 Wreszcie, jeżeli chodzi o prawa człowieka, z zadowoleniem przyjąć należy niedawne utworzenie, wraz z wejściem w życie karty ASEAN-u, komisji międzyrządowej ds. praw człowieka. Chociaż jest to organ pozbawiony jak na razie uprawnień do egzekwowania przepisów i wymierzania kar, a zatem jego zadaniem jest raczej promowanie niż ochrona praw człowieka, to jest to zapewne pierwszy krok na drodze do bardziej kompleksowej ochrony praw człowieka, którą organizacja ta będzie musiała zapewnić w nadchodzących latach. Komitet podkreśla jednak, że ze względu na obecną sytuację w zakresie praw człowieka w Birnie / Związku Myanmar i obecną dyktaturę wojskową w tym kraju nie można poczynić postępów w negocjacjach.

Bruksela, 26 maja 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Obecnie prowadzonych jest 5 wspólnych projektów o łącznym budżecie 55,5 mln euro.

⁽²¹⁾ Priorytet nadano projektom w dziedzinie kształcenia zawodowego, transportu, energii i rozwoju zrównoważonego. Zob. *Regional EU-ASEAN Dialogue Instrument*, Kuala Lumpur, 2005 r.

⁽²²⁾ Jedynym (częściowo) wyjątkiem jest ASEAN-EU Business Network, z siedzibą w Brukseli, uruchomiona w 2001 r. w celu wsparcia obustronnych kontaktów handlowych.